

Sygn. akt IV U 1611/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2016r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Tomaszewska

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2016r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania E. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 22 października 2015r. znak: (...) -2003

o wysokość kapitału początkowego

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawczyni E. S. prawo do obliczenia wysokości kapitału początkowego z uwzględnieniem następujących podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne: za rok 1977 w kwocie 33.988 (trzydzieści trzy tysiące dziewięćset osiemdziesiąt osiem) złotych, za rok 1978 w kwocie 33.669 (trzydzieści trzy tysiące sześćset sześćdziesiąt dziewięć) złotych, za rok 1979 w kwocie 35.651,40 (trzydzieści pięć tysięcy sześćset pięćdziesiąt jeden 40/100) złotych, za rok 1980 w kwocie 43.312 (czterdzieści trzy tysiące trzysta dwanaście) złotych i za rok 1981 w kwocie 50.337 (pięćdziesiąt tysięcy trzysta trzydzieści siedem) złotych, przy uwzględnieniu do obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego lat 1977-1986;

II. umarza postępowanie w zakresie uznania za okresy nieskładkowe okresów sprawowania opieki nad dzieckiem od dnia 13 czerwca 1991r. do dnia 31 sierpnia 1991r., od dnia 4 czerwca 1997r. do dnia 20 lipca 1997r. oraz dnia 23 grudnia 1998r.;

III. oddala odwołanie w pozostałej części.

Sygn. akt IV U 1611/15

UZASADNIENIE

Ubezpieczona E. S. wniosła odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 22 października 2015r., znak (...) -2003 o ponownym ustaleniu wskutek jej wniosku kapitału początkowego. Skarżąca wskazała na poszczególne okresy składkowe i nieskładkowe do 2005r. zaznaczając, że dostarczyła świadectwa pracy, kartoteki zarobkowe i inne dokumenty.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie. Wskazano, że kapitał początkowy został ustalony na dzień 1 stycznia 1999r., z wyłączeniem części okresu urlopu wychowawczego na dziecko (Ł., ur. (...)), gdyż za tę część urlopu ubezpieczona nie wykazała uprawnień dziecka do zasiłku pielęgnacyjnego.

W toku procesu ubezpieczona złożyła dokumenty potwierdzające, że na syna Ł. w spornych okresach przysługiwał jej zasiłek pielęgnacyjny, wobec czego decyzją z dnia 23 marca 2016r. ponownie ustalono wysokość kapitału

początkowego, z uwzględnieniem jako nieskładkowych okresów spornych z tego tytułu, tj. od dnia 13 czerwca 1991r. do dnia 31 sierpnia 1991r., od dnia 4 czerwca 1997r. do dnia 20 lipca 1997r. i dnia 23 grudnia 1998r. Łącznie organ uwzględnił w ten sposób jako okresy składkowe lub okresy nieskładkowe z tytułu opieki nad dzieckiem w ciągłości okres od początku zatrudnienia, tj. od dnia 2 sierpnia 1974r. do dnia 31 grudnia 1998r.

Odnosnie złożonej przez wnioskodawczynię jeszcze w postępowaniu administracyjnym dokumentacji pracowniczej, w szczególności umowy o pracę i angaży, w których wskazano stawki wynagrodzenia, organ rentowy domagał się pierwotnie oddalenia odwołania, zmierzającego do ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonej w latach 1974-1981 w oparciu o te stawki. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego pozwany nie kwestionował, że za okres, kiedy wynagrodzenie było wypłacane nie w systemie akordowym, tj. gdy ubezpieczona została brygadzystą, można obliczyć wysokość tego wynagrodzenia w oparciu o stawki wynikające z dokumentacji osobowej. Pozwany przedłożył w tym zakresie w piśmie z dnia 23 marca 2016r. wyliczenia rocznego wynagrodzenia z lat 1974-1981, których ubezpieczona nie kwestionowała. Wątpliwości organu rentowego budził jedynie sposób obliczenia wynagrodzenia za rok 1981, z uwagi na niepewność co do daty zmiany stawki wynagrodzenia w tym roku w związku ze zmianą tygodniowej normy czasu pracy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżąca urodziła się w dniu (...)

W okresie od dnia 2 sierpnia 1974r. do dnia 31 maja 1996r. ubezpieczona była szwaczką i krawcem-brygadzystą w Zakładach (...) w E.. Za lata do 1981 włącznie nie zachowały się dokumenty płacowe. Umowa o pracę i angaże (w pliku KP) wskazują, że w okresie tego zatrudnienia wnioskodawczyni przysługiwało przed 1982r. wynagrodzenie według następujących stawek:

- od dnia 2 sierpnia 1974r. do dnia 2 listopada 1974r. 7 zł/h w systemie akordowym
- od dnia 3 listopada 1974r. do dnia 31 grudnia 1975r. 8 zł/h, nadal w systemie akordowym,
- od dnia 1 stycznia 1976r. do dnia 31 lipca 1976r. 9 zł/h, nadal w systemie akordowym,
- od dnia 1 sierpnia 1976r. do dnia 30 września 1979r. 14,50 zł/h w systemie godzinowym, już jako brygadziście,
- od dnia 1 października 1979r. do dnia 31 sierpnia 1980r. 17,60 zł/h, nadal w systemie godzinowym,
- od dnia 1 września 1980r. do dnia 31 grudnia 1980r. 20 zł/h, nadal w systemie godzinowym
- i od dnia 1 stycznia 1981r. 23,50 zł/h nadal w systemie godzinowym, jednak jednocześnie z tygodniową normą czasu pracy zmniejszoną z 46 do 42 godzin.

W trakcie tego zatrudnienia ubezpieczona korzystała z urlopów wychowawczych w okresach od dnia 19 listopada 1987r. do dnia 25 sierpnia 1993r. – na Ł. ur. (...), uprawnionego do zasiłku pielęgnacyjnego – oraz od dnia 10 stycznia 1994r. do dnia 31 maja 1996r.

(bezsporne co do okresów urlopów wychowawczych i sprawowania opieki nad dziećmi, ponadto zaświadczenie z 28 kwietnia 2004r. w pliku KP, ostatecznie bezsporne za okres pracy przed 1981r., ponadto w tym zakresie zeznania świadka W. K.; co do roku 1981 aneks z 28 marca 1981r. wskazujący na zmniejszenie normy tygodniowej czasu pracy i przyznanie w związku z tym stawki 23,50 zł/h)

W okresie od dnia 4 czerwca 1996r. do dnia 3 czerwca 1997r. ubezpieczona była uprawniona do zasiłku dla bezrobotnych.

(bezsporne, ponadto zaświadczenie PUP w pliku KP)

W okresie od dnia 21 lipca 1997r. do dnia 30 kwietnia 2005r. wnioskodawczyni była zatrudniona w (...) Spółce z o.o. w E. jako szwaczka. W okresie tego zatrudnienia skorzystała przed 1999r. z urlopu bezpłatnego w dniu 23 grudnia 1998r.

(bezsporne, ponadto świadectwo pracy w pliku rentowym)

W zaskarżonej decyzji nie uwzględniono jako okresów ubezpieczenia przed 1999r. okresów od dnia 13 czerwca 1991r. do dnia 31 sierpnia 1991r., od dnia 4 czerwca 1997r. do dnia 20 lipca 1997r. i dnia 23 grudnia 1998r. Co do wynagrodzeń – za lata przed 1981 przyjęto wynagrodzenie minimalne, za lata od 1982r. - wynagrodzenie rzeczywiste na podstawie dokumentów płacowych. W decyzji z dnia 23 marca 2016r. dotychczas kwestionowane okresy uwzględniono jako okresy urlopu wychowawczego / sprawowania opieki nad dzieckiem Ł..

(bezsporne)

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że wobec uwzględnienia jako okresów nieskładkowych w decyzji z dnia 23 marca 2016r. okresów z tytułu opieki nad dzieckiem wcześniej kwestionowanych przez organ rentowy – można zaznaczyć, że w oparciu o nowe dowody – odpadła podstawa merytorycznego rozstrzygnięcia zasadności odwołania w tej części, jako że w ten sposób żądanie wnioskodawczyni zostało uwzględnione. Skutkowało to umorzeniem postępowania w omawianym zakresie na podstawie art. 477¹³§1 kpc (pkt II wyroku).

W pozostałej części, tj. ustalenia podstaw wymiaru składek i przyjęcia do obliczenia kapitału początkowego także okresu ubezpieczenia po 1998r., odwołanie okazało się częściowo zasadne, gdyż dokumenty osobowe pozwoliły ustalić podstawy wymiaru składek za okres przed 1982r. w sposób prowadzący do zwiększenia kapitału początkowego.

W części odwołania podlegającej ocenie merytorycznej należy zacząć od przybliżenia przepisów prawa materialnego, co pozwoli na omówienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia. Należy wyjaśnić, że zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015r., poz. 748 ze zmianami; dalej: ustawa emerytalna) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Wnioskodawczyni należy do tej właśnie kategorii ubezpieczonych.

Jak wyraźnie wskazuje przy tym art. 174 ust. 2 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się okresy składkowe i nieskładkowe przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy, a więc przed dniem 1 stycznia 1999r., stąd też pozbawione było podstawy prawnej oczekiwanie skarżącej, że przy obliczaniu kapitału początkowego należy uwzględnić również okresy ubezpieczenia po 1998r. Wystarczy w tym względzie wyjaśnić, że składki za lata 1999 i następne są uwzględniane i waloryzowane w odrębny sposób, tj. na indywidualnych kontach ubezpieczonych.

Następnie należy wskazać, że zgodnie z art. 175 ust. 4 ustawy emerytalnej ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114 tej samej ustawy. Tenże art. 114 ustawy emerytalnej stanowi w ust. 1, że prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Powołane przepisy pozwalają więc na ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego w oparciu o nowe dowody, a takowe zostały zebrane w toku postępowania.

Trzeba też wyjaśnić, że przy obliczaniu kapitału początkowego stosuje się zasady podobne jak przy obliczaniu tzw. starej emerytury, wskazane w art. 15 i następnych w związku z art. 53 ustawy emerytalnej. W szczególności obliczeniu podlega przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych przypadających przed 1999r. lub przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu przed 1999r. (art. 15 ust. 1 i 6 w związku z art. 174 ust. 3 ustawy emerytalnej). Wobec tego spór w omawianym zakresie dotyczył wynagrodzenia przyjętego jako podstawa wymiaru

składek za okres przed 1999r. Należy więc wyjaśnić, że środki dowodowe w postępowaniu przed organem rentowym co do wysokości wynagrodzenia określa w §21 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237 poz. 1412). Są to zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można

ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia, a za okres pracy wykonywanej w czasie pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania – zaświadczenie z zakładu karnego lub aresztu śledczego. W postępowaniu sądowym nie ma wprawdzie wskazanych tu ograniczeń dowodowych, jednak przyjmuje się w orzecznictwie, że wysokość wynagrodzenia albo musi być udowodniona ściśle, albo zajdzie konieczność przyjęcia, że wynagrodzenie ograniczało się do składników pewnych, wypłacanych w spornym okresie stale i w określonej wysokości (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 11 stycznia 2012r. w sprawie III AUa 1414/11, LEX nr 1124829). Z kolei w braku dowodu choćby takich stałych i pewnych składników wynagrodzenia, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy, co wynika z art. 15 ust. 2a w związku z art. 174 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Zebrane dowody nie pozwoliły na wykazanie wysokości wynagrodzenia wnioskodawczynie w spornym okresie w pełnej oczekiwanej przez nią wysokości, tj. w kwotach rzeczywistych. Ani dokumenty z akt osobowych, ani zeznania świadka W. K. nie dostarczyły danych szczegółowych, pozwalających na jednoznaczne określenie faktycznego wynagrodzenia skarżącej w poszczególnych latach. Nie może też być jednak wątpliwości – wobec treści umowy o pracę, późniejszych angaży ze stawką godzinową wynagrodzenia na stanowisku brygadzysty i potwierdzającymi taki system wynagradzania zeznaniami świadka W. K. – że zachodziła możliwość obliczenia przybliżonej wysokości wynagrodzenia, w okresie przynajmniej od objęcia przez ubezpieczoną funkcji brygadzysty (w praktyce od 1977r., kiedy to stawka godzinowa wynagrodzenia obowiązywała przez cały ten rok), w oparciu o bezsporne stawki godzinowe, wskazane w ustaleniach faktycznych.

Trzeba w tym miejscu zauważyć, że ponieważ ubezpieczona od końca 1987r. do około połowy 1996r. korzystała w dłuższych okresach z urlopów wychowawczych, a ponadto w latach 1996 – 1997 pobierała zasiłek dla bezrobotnych, korzystniejszym dla skarżącej wariantem obliczenia wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego był wariant 10 kolejnych lat kalendarzowych, obejmujących okres przed 1988r., kiedy to wnioskodawczynie w każdym roku uzyskiwała wynagrodzenie stanowiące uwzględniane w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Relatywnie wysokie wynagrodzenie, wykazane przy pomocy dokumentacji płacowej, ubezpieczona osiągała w szczególności w latach 1982 – 1986 (por. zestawienie k.45 pliku KP).

Przeprowadzone dowody pozwoliły na obliczenie przybliżonego wynagrodzenia ubezpieczonej za lata 1977 – 1980 jak w piśmie organu rentowego z dnia 23 marca 2016r., wg niekwestionowanych przez ubezpieczoną zasad, tj. przy przemnożeniu ilości przepracowanych godzin przez obowiązująca w danym okresie stawkę. Wynagrodzenie to i jego stosunek do przeciętnego wynagrodzenia w poszczególnych latach wyniosło wobec tego:

– 33.988 zł i 61,63% za rok 1977,

– 33.699 zł i 57,41% za rok 1978,

– 35.651,40 zł i 55,77% za rok 1979

– i 43.312 zł i 59,76% za rok 1980.

Co do wynagrodzenia za rok 1981r. należy wskazać, że zmiana tygodniowego wymiaru czasu pracy z 46 na 42 godziny wynikała z przepisów prawa i obowiązywała od początku 1981r., co wynika z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lutego 1981r. w sprawie czasu pracy i zasad wprowadzania w uspołecznionych zakładach pracy dodatkowych dni

wolnych od pracy w 1981r. (Dz.U. z 1981r. nr 3 poz. 15). To z tej przyczyny umieszczenia daty zmiany w angażu nie było konieczne. Wobec tego w ocenie Sądu należało przyjąć, że skarżąca otrzymała wynagrodzenie za cały 1981r. wg wyższej stawki 23,50 zł/h, jednocześnie jednak przy założeniu, że cały rok świadczyła pracę z tygodniową normą czasu pracy wynoszącą 42 godziny. Ponieważ w 1981r. było 51 sobót nieświętecznych, a przywołane rozporządzenie z dnia 16 lutego 1981r. stanowiło, że przynajmniej 34 z nich miało być dniami wolnymi (§1 ust 1 tego rozporządzenia), to 17 sobót było w 1981r. pracujących, co stanowiło 102 godziny. Do tego należy doliczyć 255 dni powszednich (a więc z wyłączeniem świąt) po 8 godzin dziennie (razem 2.040 godzin), co łącznie stanowiło 2.142 godziny robocze. Wobec tego przybliżone wynagrodzenie ubezpieczonej za rok 1981 wyniosło nie 50.267 zł, jak wstępnie wyliczył organ rentowy w piśmie z dnia 23 marca 2016r., a nieco więcej, gdyż 50.337 zł, co stanowiło 54,56% przeciętnego wynagrodzenia za ten rok.

Przy przyjęciu takiego wynagrodzenia ubezpieczonej w latach 1977 – 1981 najkorzystniejszym dziesięcioleciem do ustalenia wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego okazały się lata 1977 – 1986, gdyż wskaźnik dla roku 1977 (61,63%) okazał się wyższy niż dla roku 1987 (60,19%). Za lata wcześniejsze, tj. 1974-1976, ubezpieczona osiągała znacznie niższe wynagrodzenie w stosunku do z jednej strony wynagrodzenia przeciętnego i z drugiej strony w stosunku do wynagrodzenia z lat 1982 – 1986, wobec czego lata 1974 – 1976 były nieprzydatne dla ustalenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego (por. w tej kwestii zestawienia k. 37, tj. załącznik pisma pozwanego z dnia 23 marca 2016r., i k.45 pliku KP).

Mając na uwadze powyższe ustalenia i rozważania Sąd zmienił zaskarżoną decyzję na podstawie przepisów powołanych wyżej i art. 477¹⁴§2 kpc w sposób wskazany w punkcie I wyroku, tj. przez przyznanie ubezpieczonej prawa do obliczenia wysokości kapitału początkowego z uwzględnieniem wynagrodzenia z lat 1977 – 1986, w tym z lat 1977 – 1981 z przyjęciem wysokości wynagrodzenia ustalonej jak wyżej, oraz na podstawie art. 477¹⁴§1 kpc w punkcie III wyroku oddalił odwołanie w pozostałej części. Częściowe oddalenie odwołania było skutkiem z jednej strony braku stosownej dokumentacji płacowej – co do wysokości wynagrodzenia za okres przed 1982r. ponad sumy wynikające z umowy o pracę i angażu – zaś z drugiej strony, tj. co do okresów ubezpieczenia po 1998r. – było skutkiem oczywistego braku podstawy prawnej do ich uwzględnienia przy obliczaniu kapitału początkowego.